

Budgetpropositionen för 2020

NATIONAL- EKONOMISKA FÖRENINGENS FÖRHANDLINGAR

2019-10-02

Manuset är nedtecknat av Karin Sirén och Johan Olofsson samt sammanställt av Elisabeth Gustafsson.

Susanne Ackum

Jag är väldigt glad att så många är här på Nationalekonomiska Föreningens traditionsenliga presentation av budgetpropositionen. Det kommer naturligtvis att vara finansminister Magdalena Andersson som presenterar den. Vi har också två kommentatorer: Christina Nyman, som är chefsekonom på Handelsbanken, och Mikael Elinder, som kommer från Uppsala universitet. Det är speciellt roligt att ni alla är här. Men när det gäller Mikael är det lite extra roligt, för han är vår nya redaktör för *Ekonomisk Debatt*. Det kan ju vara roligt för er att se vem det är!

Välkommen upp på scenen, Magdalena Andersson! Det ska bli väldigt intressant att höra din presentation av budgetpropositionen för 2020.

Magdalena Andersson

Tack så mycket för möjligheten att traditionsenligt komma hit! Det är väldigt roligt att se så många här. Det måste vara femte gången som jag är här. Förra året hade vi en övergångsbudget och den presenterade jag inte. Hela poängen med övergångsbudgeten var ju att den skulle vara så tråkig som möjligt. Så dock inte denna gång!

Jag börjar med att tala lite om hur jag ser på läget i ekonomin i världen och Sverige. Jag ska säga något om de områden där vi kommer att behöva stora investeringar under de kommande åren. Jag ska också berätta om innehållet i budgetpropositionen. Nu är det redan välkänt, men det blir lite repetition.

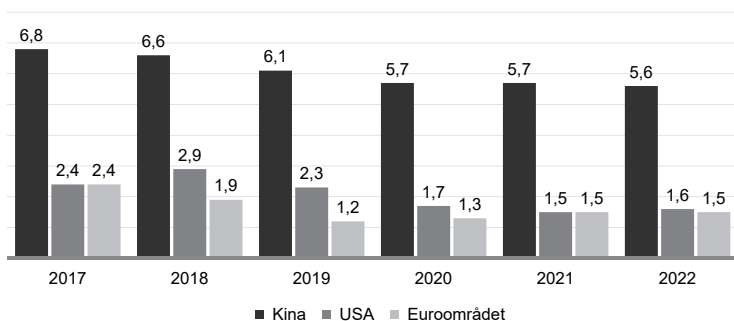
Vad är det för någonting som vi ser framför oss? Vi ser att en internationell

konjunkturavmattning påverkar Sverige tydligare än tidigare. De risker som vi brukar peka på är nu tydligare än de var före sommaren. Inte minst under sommaren förändrades riskbilden ganska rejält. Om vi tittar på inhemsk ekonomi ser vi att vi har en fortsatt hög selsättningsgrad i Sverige. Den andel av svenskarna som jobbar är hög historiskt sett. De siffror som presenterats den senaste tiden pekar dock på en nedgång på arbetsmarknaden.

Sverige har ordning och reda i statsfinanserna och den lägsta statsskulden sedan 1977. Det är klart att det skapar stabilitet att vi går in i en avmattning med ordning och reda i statsfinanserna och med ett brett samarbete i parlamentet i ett läge där vi både har en avmattning i ekonomin och en viss oro i omvärlden. Det är någonting som skiljer Sverige från många andra europeiska länder. När jag träffar mina finansministerkollegor från övriga Europa hör jag att det är många som går in i den här fasen med både en hög statsskuld och underskott i statsfinanserna. I många länder har också regeringarna svårt att kunna genomföra större reformer eftersom det är ett bräckligt parlamentariskt läge. I Sverige har vi en helt annorlunda situation. Det gör också att när det gäller höstbudgeten vet jag för det första att den kommer att gå igenom riksdagen och för det andra att vi, trots att vi är inne i en avmattningsfas, har gott om utrymme för att genomföra reformer.

Låt oss börja med ekonomin i världen. Figur 1 visar hur tillväxten ser ut i omvärlden – Kina, USA och euroområdet. Vi ser att Kina har en hög tillväxt; det är ett utvecklingsland med en utvecklingsekonomi, men som har gått ned till svagare tillväxt. Detta påverkar såklart hela världen eftersom Kina är en stor del av världsmarknaden. Kinas regim gör en medveten övergång från en investeringsbaserad ekonomi, som oftast har lite högre tillväxttal, till en

Ordförande:
Susanne Ackum
Inledare: Finansminister Magdalena Andersson
Kommentatorer:
Christina Nyman, chefsekonom Handelsbanken och Mikael Elinder, docent Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, och affilierad till IFN
Övriga deltagare:
Nils Lager, Kari Lantto, Peter Melz, Veronica Nelson, Martin Odenö, Björn Olsson och Lars-Gunnar Wallin

Figur 1
BNP-tillväxt i utvalda regioner, procentuell förändring

Källa: Macrobond och egna beräkningar.

mer konsumtionsdriven ekonomi, som oftast har ett lite lägre tillväxttal. Det är de väl medvetna om själva.

Vi ser att USA hade väldigt höga tillväxtsiffror under några år. De går nu ned på lite lägre tillväxt. Det handlar delvis om världsekonomin, men också om att Donald Trump i början av sin mandatperiod genomförde en stor skattereform som var väldigt expansiv. Effekterna av denna skattereform klingar nu av. Trump genomförde denna mycket expansiva skattereform i ett läge med ett budgetunderskott och mycket hög stats-skuld samt en rejäl högkonjunktur, så det var lite oortodox. Det är inte vad man lär sig på Handelshögskolan om hur man vanligtvis bedriver ekonomisk politik – inte på min tid, i alla fall.

I euroområdet ser vi att tillväxttalen ligger lite lägre. Bedömningen är någonsans mellan 1 och 1,5 procent de kommande åren.

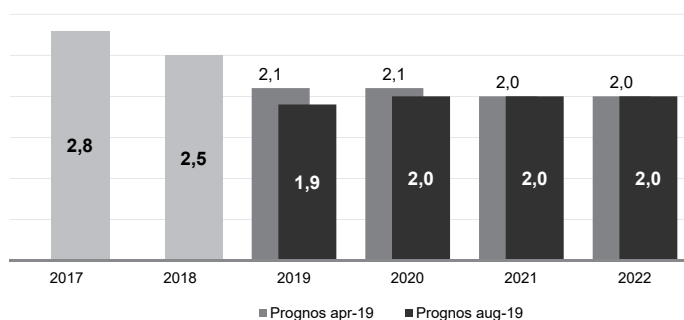
I figur 2 ser vi vilken konjunktur svensk exportindustri möter, dvs den handelsviktade BNP-tillväxten som är ett viktat mått för olika länders tillväxt beroende på hur mycket Sverige handlar med dem. Vi ser att det bedöms bli en lite svagare utveckling och en lite svagare efterfrågan. Men som framgår av figur 2 är det någonting som vi prognostiserade redan i våras. Här har det egentligen inte skett någon dramatisk förändring gentemot i våras. Vi får se vad som händer.

Det har ju kommit lite tråkiga siffror från t ex tysk industri på senare tid.

Något som händer just nu, eller som inte händer – det vet vi ju inte – är hur och om Storbritannien lämnar EU den 31 oktober. Det kommer såklart att vara någonting som påverkar ekonomin. Figur 3 visar att det påverkar Storbritannien mycket mer än det påverkar EU. Det som är mest intressant här är sammanställningarna av varuexporten, som visar att 5,5 procent av EU:s samlade varuexport går till Storbritannien, medan 46 procent av Storbritanniens samlade varuexport går till EU. Det visar att Storbritannien är betydligt mer exponerat mot EU än vad EU är mot Storbritannien. Det är klart att brexit, avtalslöst eller inte, påverkar Storbritannien i större utsträckning. Som vi ser är det olika exponeringar i olika europeiska länder, men inte så överraskande är Irland det land som är mest exponerat mot Storbritannien.

Låt oss gå över till riskerna. En prognos utgår alltid ifrån ett huvudscenario och sedan gör man en bedömning av riskerna och sannolikheten för att det blir bättre eller sämre än vad vi tror i det. Riskbilden ligger uppenbart på nedåt-sidan. Det är inte minst politiska risker som vi ser, som skulle kunna göra att vi har en sämre utveckling än vad som ligger i denna prognos. Vi har handelskriget mellan USA och Kina, som påverkar

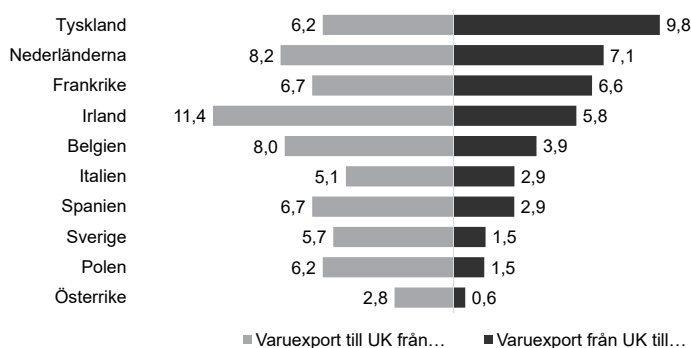
Figur 2
BNP-tillväxt, KIX-
viktad, procentuell
förändring

Anm: Avser tillväxten i sammanvägd BNP (KIX-vägd) i de länder som är viktiga för Sveriges utrikeshandel.

Källa: Macrobond och egna beräkningar.

Figur 3
Varuexport mellan
Storbritannien (UK)
och EU 2018, procent
av landets totala
export

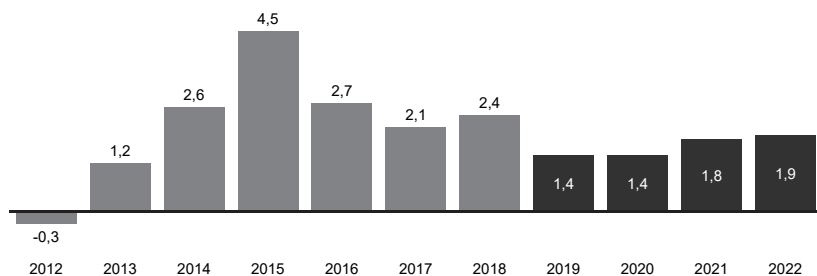
Källa: IMF och EU-kommissionen.

dessa länder men också världsekonomin i stort. En ytterligare upptrappning av denna konflikt kan påverka, men också om Donald Trump plötsligt får för sig att öka handelskonflikten med Europa, t ex. Då finns det en uppenbar nedåtrisk. Hur han ska agera har många, kanske inklusive han själv – vad vet jag – svårt att förutse.

Brexit har vi talat om som en uppenbar risk. Den politiska utvecklingen i Storbritannien är väldigt bekymmersam. Nu har vi alltså en premiärminister i Storbritannien som illegalt har försökt stänga parlamentet. När den högsta domstolen säger att man inte får göra så här säger premiärministern att domstolen har fattat fel beslut och att parlamentet saknar legitimitet. Detta sker alltså i

en demokrati i Västeuropa. Jag kan säga att Stefan Löfven inte skulle göra på det sättet. Men det visar hur snabbt det politiska samtalet och debatten kan dra iväg och hur skör demokratin är.

Något annat som vi pekar på är den förhöjda oron i Mellanöstern. Det hade jag med på mina bilder även före drönarattacken i Saudiarabien i september. Det är klart att fortsatt höjd oro där kan påverka oljepriserna och även skapa en del finansiell turbulens. Samtidigt ska vi säga att världen är mindre beroende av olja från Mellanöstern än den har varit tidigare. Det beror dels på att en lägre andel av världsprодукtionen av olja sker där, dels på att våra ekonomier, tack och lov, generellt inte är lika oljeberoende som de har varit tidigare.

Figur 4
BNP-tillväxt för
Sverige, procent,
fasta priser

Anm: Ej kalenderkorrigerade siffror.

Källa: SCB och Finansdepartementet.

Som jag tidigare nämnt är det också en politisk oro i flera EU-länder. Det är många EU-länder som inte har stabilitet i sina regeringar. Ett exempel är nyvalet i Österrike efter att regeringen hade fallit.

En annan uppenbar risk är att vi kan få en snabbare inbromsning i världsekonomin, i den europeiska ekonomin och även i den svenska ekonomin än vad som ligger i prognosen. Det finns många faktorer, men framför allt två, som jag vill peka på här. Många av centralbankerna i västvärlden för redan en väldigt expansiv penningpolitik. Det är klart att möjligheten att möta en kraftigare avmattning med penningpolitiken då är mindre än vad den normalt sett är i en nedgångsfas. Samtidigt har flera stora ekonomier, och även flera mindre, redan budgetunderskott och stor statsskuld, vilket också minskar de finanspolitiska musklerna för att möta en avmattning. Det är klart att detta tillsammans riskerar att göra att en avmattning blir både djupare och mer långdragen än den annars skulle ha blivit.

Klimatförändringar har funnits med i riskbilden sedan några år tillbaka. Tidigare trodde vi att klimatförändringarna var någonting som kanske framför allt våra barn och barnbarn skulle behöva bekymra sig över och ta effekterna av. Det är dock redan nu tydligt att förändringarna sker snabbare än vi tidigare har trott. Forskarna som har påpekat detta

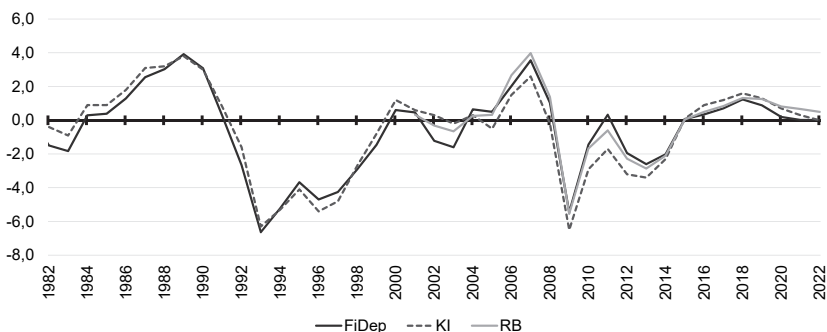
har inte haft fel. Det är uppenbart redan nu att klimatförändringar kostar och även hotar den ekonomiska utvecklingen. Det skapar kostnader för statskassor, privatpersoner och företag och det påverkar försäkringsbolagen. Det påverkar naturligtvis också livsförutsättningarna i delar av världen på ett sätt som påverkar ekonomin i stort.

Sedan har vi bostadsmarknaden, där vi vet att vi i Sverige har en förhållandevis hög skuldsättning och en hög prisnivå, inte minst i våra storstadsområden.

Hur ser det då ut i Sverige? Bedömningen är att tillväxten mattas av. Sverige har haft en väldigt stark tillväxt under några år och nu går vi in i en tydlig avmattning. Det är någonting som vi har prognostiserat under en längre tid. Vi har bedömt att vi är på väg in i en avmattningsfas och det är också det vi ser.

Däremot är resursutnyttjandet fortfarande högre än normalt. Här behöver man skilja på nivå och riktning. Riktningen är nedåt, men nivån är fortfarande tämligen hög. Figur 5 visar det man kallar för BNP-gapet – resursutnyttjandet i ekonomin och om det är högre eller lägre jämfört med om man varken har hög- eller lågkonjunktur. Vi ser förändringarna i figur 5. I och med 1990-talskrisen ser vi en kraftig nedgång i ekonomin. Resursutnyttjandet och BNP-gapet låg långt under noll. Sedan ser vi en ganska bra konjunktur fram till 2006 följt av den stora finanskrisen

Figur 5
BNP-gap (skillnaden
mellan faktisk och
potentiell BNP),
procent av potentiell
BNP

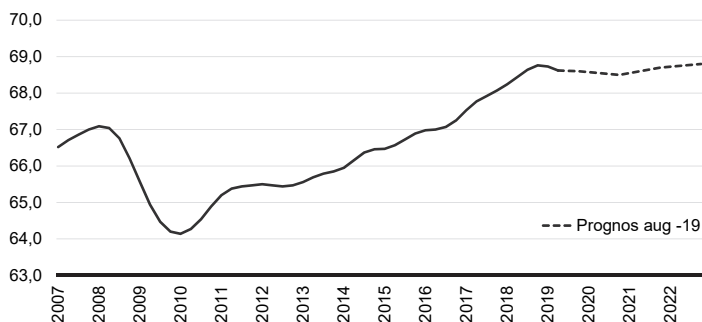
Källa: Riksbanken, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

2008. Därefter har vi haft några år med stark tillväxt. Vi kan se i figur 5 att resursutnyttjandet fortfarande ligger över det potentiella, dvs över noll, i den här prognosen. Det är inte bara Finansdepartementets bedömning, utan även KI:s och Riksbankens. Vi ligger alltså fortfarande på ett högre resursutnyttjande än normalt. Riktningen är nedåt, men det är ingen av prognosmakarna som i dagsläget förutspår en lågkonjunktur.

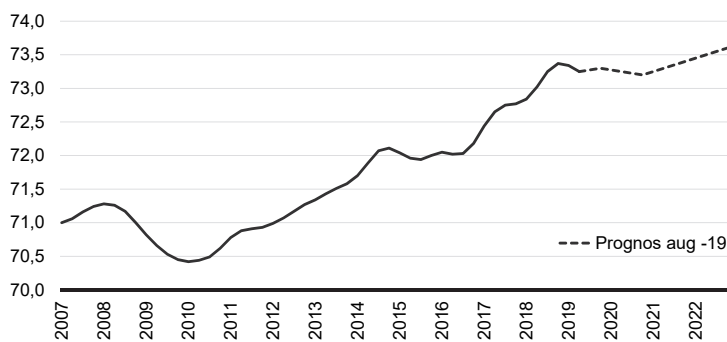
Låt oss titta på svensk arbetsmarknad. Det har varit en fantastisk utveckling vad gäller sysselsättningen. I figur 6 ser ni sysselsättningsgraden, alltså den andel av befolkningen som har sysselsättning. Den har stigit rejält. Sverige har haft den högsta sysselsättningsgrad som någonsin har uppmätts i ett EU-land.

Figur 7 visar arbetskraftsdeltagandet, alltså hur många som befinner sig på arbetsmarknaden och antingen är sysselsatta eller söker jobb. Denna andel har stigit rejält. Under den senaste tiden har inte minst fler utrikes födda kvinnor sökt sig ut på arbetsmarknaden, vilket är positivt. Det beror bl a på en del omläggningar av politiken vad gäller exempelvis avskaffat vårdnadsbidrag och ändrad föräldraförsäkring när man kommer till Sverige med barn. Det är tydligare krav på utbildning, extratjänster och annat som har betydelse. Detta gör såklart att fler söker sig ut på arbetsmarknaden och det innebär att arbetslösheten inte faller tillbaka så mycket som den annars skulle ha gjort. Vi ser också i figur 8 att bedömningen är att arbetslösheten i denna avmattningsfas kommer att stiga något.

Figur 6
Sysselsättnings-
grad, 15-74 år, andel
av befolkningen

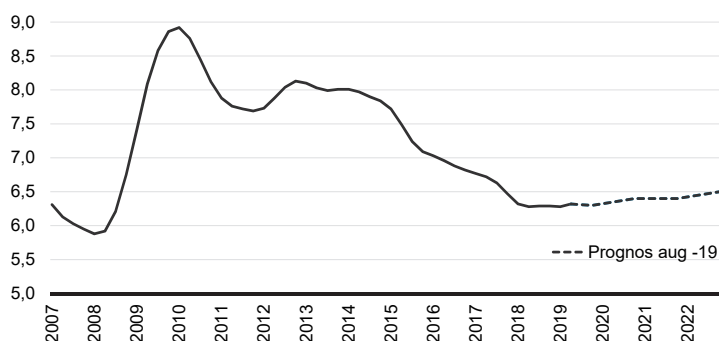

Källa: SCB och Finansdepartementet.

Figur 7
Arbetskraftsdeltagande, 15-74 år, andel av befolkningen

Källa: SCB och Finansdepartementet.

Figur 8
Arbetslöshet, 15-74 år, andel av befolkningen

Källa: SCB och Finansdepartementet.

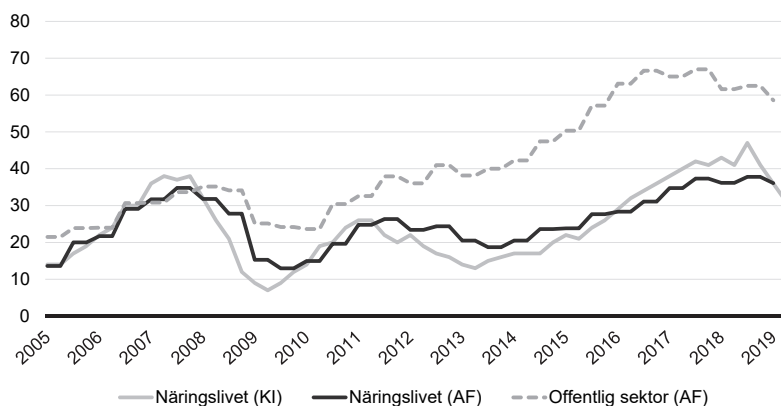
Vi har dock fortfarande en stor arbetskraftsbrist. När jag pratar med företag är det detta som de oftast lyfter fram som det som hindrar dem från att expandera mer. De två nedre linjerna i figur 9 visar privat sektor, där ni ser en tydlig arbetskraftsbrist och en nedåtgående trend. Min prognos är att den kommer att fortsätta att gå nedåt ganska rejält. Vi ser att den övre linjen, som visar offentlig sektor, däremot inte alls mattas av på samma sätt. Det beror på att vi har stora 40-talistkullar som nu kommer upp i 75-80-årsåldern och kommer att behöva mycket äldreomsorg. Här kommer det fortsatt finnas anställningsbehov.

De offentliga finanserna (figur 10) visar fortsatta överskott, dock inte så stora. Givet att vi går in i en avmattningsfas ligger bedömningen av över-

skotten på 0,3 för nästa år. I figur 10 ser det ut som att vi har ett jättestort överskott 2022. Ibland har det här beskrivits som min hemliga avbetalningsplan på statsskulden. Men det är det inte, utan detta visar bara att det finns reformutrymme även de kommande åren. Jag kommer alltså att kunna fortsätta att räkna på reformer i kommande budgetpropositioner. Det enda som finns med i budgeten som redovisas för riksdagen är effekterna av den politik som föreslås i den här budgeten och inte en redovisning av hur mycket reformer vi kommer att genomföra under kommande år.

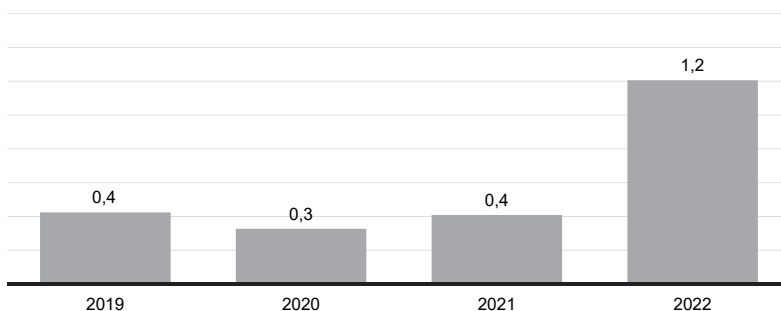
När det gäller strukturellt sparande, som är det som vi ska styra mot nu enligt det nya finanspolitiska ramverket, är bedömningen att vi har ett strukturellt sparande på 0,2 nästa år. I överenskom-

Figur 9
Arbetskraftsbrist,
andel ja-svar, procent

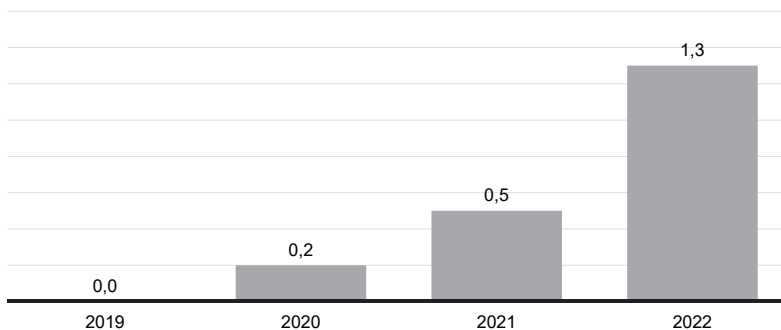
Källa: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Figur 10
Finansiellt sparande,
konsoliderad offentlig
sektor, procent av
BNP

Källa: SCB och Finansdepartementet.

Figur 11
Preliminärt struktu-
rellt sparande, kon-
soliderad offentlig
sektor, procent av
potentiell BNP

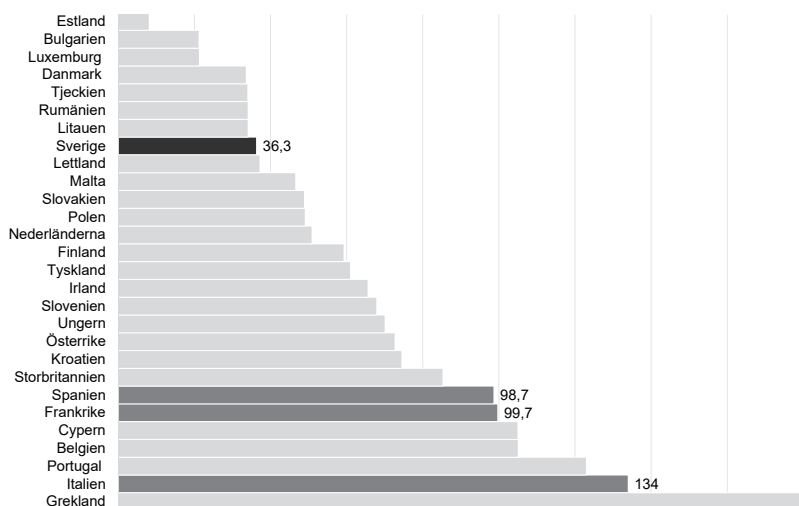
Anm: Preliminära siffror.

Källa: SCB och Finansdepartementet.

melsen om det nya finanspolitiska ram-
verket som slöts 2016 sades att det skulle
vara 0,3, men det är inte så stor skillnad
i det här perspektivet givet storleken på

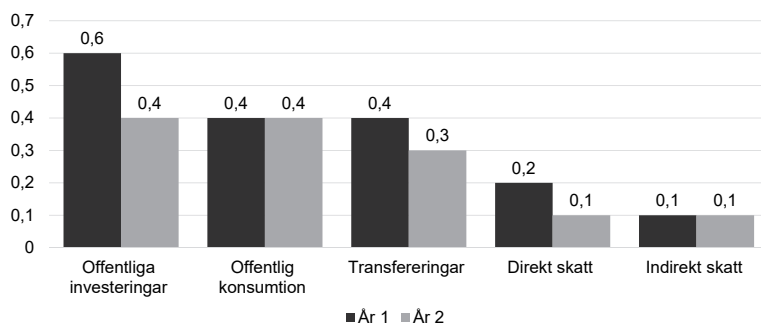
statsbudgeten. Så vi ligger inom det nya
överskottsmålet.

Vad gäller den offentliga skuldsätt-
ningen ligger Sverige väldigt lågt i för-

Figur 12
Offentlig skuldsättning, procent av BNP, första kvartalet 2019

Källa: Eurostat.

Figur 13
Effekter på sysselsättning, procentuell förändring i sysselsättning vid finanspolitisk expansion motsvarande en procent av BNP

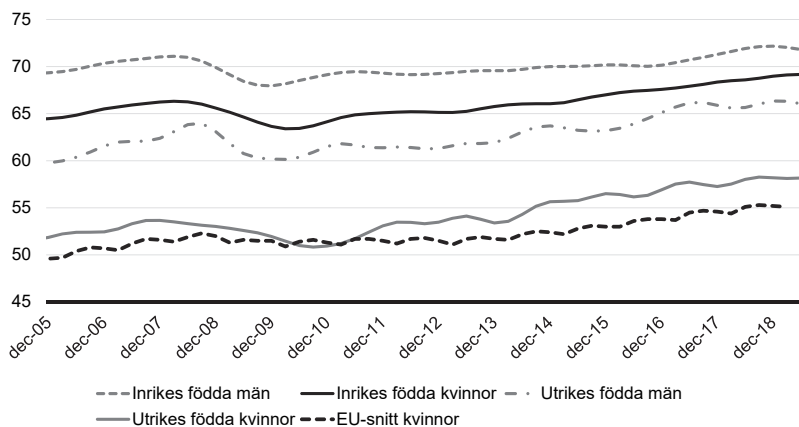
Källa: KI, Konjunkturläget jun-17 baserat på *Short Run Effects of Fiscal Policy on GDP and Employment: Swedish Evidence*/Göran Hjelm och Pär Stockhammar.

hållande till många andra europeiska länder. Figur 12 visar att Italien och flera andra stora europeiska länder går in i avmattningen med väldigt stora statskulder. Italien har en statsskuld på 134 procent av BNP, men också Frankrike, Spanien och andra stora ekonomier har en statsskuld på runt 100 procent av BNP. Det är inte helt optimalt.

Vad händer om det nu blir en kraftigare nedgång och man behöver stimulera ekonomin? Figur 13 visar en bedömning som Konjunkturinstitutet har gjort av vad det är som mest effektivt om man

skulle behöva stimulera ekonomin. Deras bedömning görs utifrån en multiplikatoreffekt: Hur stor effekt får man för en satsad krona? KI:s bedömning är att offentliga investeringar är det som ger störst effekt. Därefter kommer offentlig konsumtion och sedan transfereringar. Minst effekt har olika skattesänkningar för att skapa mer tryck i ekonomin. Offentliga investeringar är effektiva. Samtidigt ska man säga – jag har ju varit med länge – att många gånger när man under en sämre period tänker att man ska försöka få igång ett vägbygge blir det

Figur 14
 Sysselsättningsgrad,
 procent av befolk-
 ningen, 15-74 år

Källa: Arbetsförmedlingen.

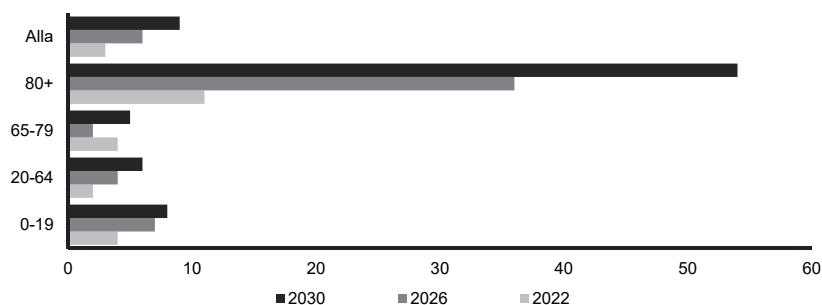
ändå inte av förrän konjunkturen har vänt igen och man är inne i en högkonjunktur. Det verkar vara omöjligt att snabbplanera infrastruktur. Däremot är det dumt att bromsa infrastrukturinvesteringar och andra investeringar i en nedåtgående trend.

Nu tänkte jag tala lite om investeringsbehov framöver. Vad är det vi behöver göra under de kommande åren? Det är uppenbart att vi behöver stärka kampen mot brottsligheten. Det finns ett brett stöd i riksdagen för att bygga ut polisen med 10 000 fler polisanställda fram till 2024, ett arbete som redan är påbörjat. Detta tillsammans med att vi har skärpt straffen för många brott gör att vi kommer att behöva investera mer, såväl i Kriminalvården, åklagarväsendet, domstolarna som annat.

Vi behöver få integrationen att fungera bättre. Figur 14 visar sysselsättningsgraden uppdelat på om man är man eller kvinna och född i Sverige eller utomlands. Högst sysselsättningsgrad har inrikes födda män, sedan har vi inrikes födda kvinnor och sedan utrikes födda män. De grupperna ligger inte jättelångt ifrån varandra och har ökat för alla tre grupperna under de senaste åren. Däremot är det ett stort hopp till syssel-

sättningsgraden för utrikes födda kvinnor. Här finns en uppenbar potential i att få ut fler utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden. Vi skulle kunna öka BNP med 1,5 procent, minska arbetslösheten med en procent och stärka de offentliga finanserna med 37 miljarder kr om utrikes födda kvinnor arbetade i samma utsträckning som inrikes födda kvinnor. Här har vi alltså möjligheter att förbättra ekonomin. Något annat som är intressant i figur 14 är den streckade linjen, som visar genomsnittlig sysselsättningsgrad för kvinnor i hela EU. Vi ser att den alltså är lägre än för utrikes födda kvinnor i Sverige, som är den grupp som vi tänker att vi verkligen måste få upp sysselsättningsgraden för i Sverige. Här finns potential för mina finansministerkollegor att bygga ut barnomsorg och äldreomsorg och få ut fler kvinnor på arbetsmarknaden.

Något som händer i Sverige just nu är den demografiska förändring med en åldrande befolkning som vi har talat om i årtionden. Figur 15 visar hur befolkningmängden kommer att ändras från 2018 fram till 2022, 2026 och 2030. Vi ser att befolkningen kommer att öka i alla grupper. Barnen kommer att öka mer än de som är i arbetsför ålder och

Figur 15
Förändring i folk-
mängd, procentuell
förändring jämfört
med 2018

Källa: Eurostat och SCB (2016).

de som är yngre pensionärer. Men den stora förändringen gäller gruppen 80+. Det som händer nu är att efterkrigskullarna kommer upp i 80-årsåldern. När man har nått dit behöver man mer hemtjänst, äldreomsorg och sjukvård. Det behövs alltså en massiv utbyggnad de kommande åren.

På finansdepartementet räknar vi på det som kallas för finansieringsgap. För att få fram finansieringsgapet utgår man från hur skatterna bedöms utvecklas i kommunsektorn de kommande åren fram till 2026. Sedan tittar vi på hur det blir om man håller dagens kvalitetsnivå på sjukvård, skola och äldreomsorg och därefter på den demografiska förändringen med fler äldre och fler barn för att få fram hur mycket mer man skulle behöva lägga på de här verksamheterna för att behålla samma kvalitet som i dag. Det handlar om skillnaden mellan den inkomstutveckling som kommunerna och landstingen beräknas ha och den utgiftsökning och expansion som orsakas av de demografiska förändringarna. Skillnaden där fram till 2026 är 90 miljarder – finansieringsgapet. Och det är alltså inte sammantaget utan just detta år, 2026. Det året fattas alltså 90 miljarder jämfört med i dag. Det säger någonting om att vi blir många fler äldre och även en del fler barn. Men framför allt kommer detta att vara en stor uppgift för kommuner och landsting och någonting

som regering och riksdag måste prioritera framöver. Annars riskerar vi att få mycket sämre kvalitet i de här verksamheterna. Sämre kvalitet påverkar arbetskraftsutbudet, inte minst bland kvinnor i min ålder. Det kan också bli stora kommunala skatthöjningar, vilket kanske inte heller är någonting man önskar. Det gäller framför allt i de kommuner som redan har höga kommunalskatter.

Det för mig tillbaka till den budget som vi har lagt fram. Vad är det för någonting som vi nu gör i denna budget? En prioritering är att satsa mer på hela rättskedjan. Vi gör den största ökningen på polisen som har gjorts i modern tid, 2,4 miljarder nästa år. Vi stärker också resten av rättskedjan. Vi ökar resurserna till Åklagarmyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården, Rättsmedicinalverket, Kustbevakningen och Tullen. Därutöver gör vi ytterligare satsningar mot hatbrott, mot rasism och mot mäns våld mot kvinnor men också mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Vi har en hel del åtgärder för att stärka arbetsmarknaden. Det skedde en stor omläggning av arbetsmarknadspolitiken i den budget – Moderaternas och Kristdemokraternas budgetmotion – som gick igenom riksdagen med stöd av Sverigedemokraterna. I den gjorde man väldigt kraftfulla neddragningar på arbetsmarknadspolitiken både för i år och för nästa år. Där gör vi nu en omläggning

och bygger ut arbetsmarknadspolitiken. Det blir bl a en mer aktiv arbetsmarknadspolitik och mer arbetsmarknadsutbildning men också ingångsavgdrag, som är en skattelättnad för företag som anställer människor som står långt från arbetsmarknaden, t ex första gången en ungdom får ett jobb. Vi går också vidare med etableringsjobb, som är föreslaget av arbetsmarknadens parter. Vi fortsätter utbyggnaden av Kunskapslyftet. Vi underlättar också för människor som står långt från arbetsmarknaden att ta sig in med hjälp av studiestartsstödet. Vi inför utvecklingstid, som innebär att människor i arbetslivet i en nedåtgående konjunktur kan utbilda sig och ersättas av arbetslösa som kan komma in och jobba. Det kan t ex vara en brevbärare. Det är inget framtidsyrke att bära ut brev. Då kan en brevbärare omskola sig till elektriker och så kan en arbetslös gå in och få arbetslivserfarenhet som brevbärare.

Vi satsar på konkurrenskraftiga företag – det handlar om att stärka den företagsnära politiken både vad gäller exporten och när det gäller lånemöjligheten för företag.

Välfärden ska stärkas – det är en av de stora reformerna i budgeten. Vi ökar de generella statsbidragen till kommuner och landsting med fem miljarder kr för att man ska kunna upprätthålla kvaliteten. Vi har ett särskilt stöd till kommuner som har särskilt tuffa utmaningar just nu. Vi ökar också tryggheten för personer över 65, både för dem med de allra lägsta inkomsterna och för dem med lite bättre pension.

Vi gör en hel del satsningar för att stärka tillväxten i hela landet. Det blir förbättrad infrastruktur i form av bredband och vägar. Vi förbättrar den statliga servicen i form av servicekontor men även genom särskilt stöd till kommersiell service. Vi vet att en mack eller en affär kan vara helt avgörande för hur det går i en bygd. Vi har ett investerings-

stöd till fler bostäder. Det handlar framför allt om att bygga billiga hyresrätter som någon med normala inkomster kan hyra. Det handlar om att ungdomar ska kunna flytta hemifrån och vi har ett särskilt stöd för studentboende. Vi inför skattereduktion i glesbygd för stodområde A och B. Det är en skatteminskning som en del i den gröna skatteväxlingen. Det blir stöd till livsmedelsproduktion, lanthandlare och även till att upprätthålla lokal journalistik. Det sista tror jag är väldigt underskattat både när det gäller hur viktigt det är för en bygd att det finns lokal journalistik och när det gäller demokratin. Det är otroligt viktigt att det finns oberoende granskande medier i hela landet så att också politiker och andra makthavare i hela landet granskas.

Precis som med arbetsmarknadspolitiken gjordes en kraftig nedskärning av miljö- och klimatpolitiken och stöden till detta när budgeten från M-KD-SD gick igenom. Här lägger vi nu tillbaka medel för att fortsätta med både Klimatklivet och Industriklivet – det senare handlar om framtidsinvesteringar i industrin för att den ska kunna minska sina utsläpp. Det handlar om laddstolpar, biogasanläggningar m m i hela landet. Vi ger investeringsstöd för solceller för att bl a minska vårt beroende av direktverkande el. Solcellsel är ju också direktverkande, men den kommer från ens eget tak. När det gäller grön skatteväxling gör vi en del, men vi har mycket kvar att göra. Det blir bl a en skatt på avfallsförbränning. Det blir ytterligare satsningar på renare hav och på naturområden som är särskilt värda att bevara. Vi har fått rapporter från FN om risken för en rejäl nedgång i antalet av många arter, inte minst vad gäller insekter. Därför gäller det att vi bevarar gammal skog och vissa naturområden som är viktiga för arters fortlevnad.

Vi genomför flera skatteförändringar i budgeten. Vi sänker skatten för personer över 65 år. Vi inför en bankskatt

till 2022. Vi sänker skatten på drivmedel. Om någon vill fråga om bensinskatten får ni gärna göra det. Vi både höjer och sänker skatten.

Det blir också avskaffad värnskatt; det är väl det som det har varit mest diskussioner om. Det är en skatt som ... ja, jag kan säga att det inte var därför jag gick med i SSU. Men med åren lär man sig att man både behöver ge och ta i förhandlingar och detta var någonting som var helt avgörande för att Sverige skulle få en regering. Det går inte att sticka under stol med att det är en skattesänkning som i huvudsak går till dem med de allra högsta inkomsterna och många av dem är män som bor i storstäder. Men detta var helt avgörande för att vi skulle få tillstånd en regering i januari.

Vi socialdemokrater skulle aldrig ha gått med på denna kompromiss om vi inte också hade fått med väldigt mycket socialdemokratisk politik i januariavtalet. Det som är viktigt för oss är inte minst mer pengar till kommuner och landsting, att sänka skatten för pensionärer och höja pensionerna för dem som har jobbat ett helt långt yrkesliv, att fortsätta att bygga ut Kunskaflödet, att genomföra en stor satsning på en mer likvärdig skola för att alla barn verkligen ska fångas upp, att införa familjeveckan, att stärka servicen i glesbygd och att bygga ut bredband. Det är bara några av de saker som har varit viktiga för oss i det här samarbetet. Det är en viktig orsak till att vi är med i detta samarbete. Men också det som jag inledde med – det är en väldig styrka för landet att ha ett brett samarbete i riksdagen som skapar en stabilitet, särskilt nu i ett läge när vi har lite mer oro i vår omvärld.

Nu är klockan precis 12.30, så jag avslutar där. Det finns andra som ska tala och så får vi ha en diskussion sedan.

Susanne Ackum

Det var mycket generöst av finansministern att avsluta efter precis en halvtim-

me, för jag hade faktiskt tänkt ge henne fem minuter talartid till. Men nu blir det i stället lite extra tid för diskussion!

Nu ska vi få höra Christina Nymans kommentar till Magdalena Anderssons presentation. Christina Nyman är chefsekonom på Handelsbanken och har tidigare varit prognoschef på Riksbanken. Välkommen!

Christina Nyman

Tack! Det är jättekul att vara här. Min bakgrund är att jag har lång erfarenhet från Riksbanken, Konjunkturinstitutet och de senaste åren Handelsbanken. Det blir lite av ett konjunktur- och stabiliseringspolitiskt perspektiv i mitt inlägg.

Magdalena Andersson pratade en hel del om världskonjunkturen och jag ska börja med att säga lite om hur jag ser på detta. Låt mig börja med den kraftiga trenden ner i tioåriga statsobligationsräntor sedan 2000. Det finns strukturella faktorer som demografi och investeringsbeteende som driver ned räntor. Detta har efter finanskrisen 2008–09 inneburit att centralbanker med olika metoder försöker pressa ned räntor under det som bedöms vara en normal ränta. Men det är svårt att veta vad en normal räntenivå är och detta är speciellt tydligt för euroområdet – där räntan har fortsatt att sjunka och vi följer med nedåt. Även om det är svårt att veta vad som är en normal ränta så är det uppenbart att den just nu är väldigt låg.

Under sommaren hade vi väldigt kraftiga räntefall. Som jag ser det är det framför allt två saker som ligger bakom det fallet. Det finns en kraftig konjunkturoro och en oro för recession. Det fanns ett tag en ganska tydlig sådan oro för USA, med negativa avkastningskurvor, dvs att räntor med kort löptid är högre än de med lång löptid. Jag tror recessionsoron är överdriven men de låga räntorna signalerar också en förväntan om låg långsiktig tillväxt. Centralbanker runt om i världen var för något år

sedan på väg att börja normalisera och höja räntor, men växlade om till att nu börja sänka räntorna. Den amerikanska centralbanken har sänkt räntan två gånger och ECB har också sänkt räntan. Även många andra centralbanker runt om i världen har sänkt räntan för att försöka få till en mer expansiv politik och vara proaktiva för att förhindra eller mildra en konjunkturedgång. Den amerikanska ekonomin går fortfarande väldigt starkt, men man har sänkt räntan redan nu. Det gör man för att man vet att man har mindre ammunition, mindre att ta till. Man brukar i USA sänka räntan tre–fyra procentenheter vid en konjunkturedgång. Men räntan är nu två procent där, så man har inte det utrymme. Det gäller att vara proaktiv och det är i alla fall delvis det man gör nu, som jag tolkar det.

Vad är det då man ska vara orolig för när det gäller konjunkturen? Det ser ganska bra ut vad gäller sysselsättningen på många håll. Arbetslösheten är den lägsta i USA på 50 år. I Europa fortsätter arbetslösheten att sjunka och är relativt låg. I Sverige har vi sett en kraftig uppgång, men det finns en del frågetecken beträffande de allra senaste månaderna.

Vad gäller världshandeln har den i princip legat still det senaste året. Detta är väldigt ovanligt. Före finanskrisen växte den i genomsnitt med ungefär fem procent per år. Efter finanskrisen låg den någonstans på 3–3,5 procent. Men att den ligger på noll under så här lång tid är en förändring. Det har skett en inbromsning av industrikonjunkturen. Det handlar mycket om Kina, Tyskland och Europa, men detta syns över hela världen. Även i USA har industrikonjunkturen bromsat in betydligt och investeringarna har mer eller mindre stannat av.

Den svaga industrikonjunkturen i omvärlden påverkar så klart Sverige som är en liten öppen ekonomi. Vad vi ser nu är en ganska betydande nedgång

i industriindikatorer och framför allt en väldigt kraftig nedgång i exportordergång.

Då kan man fråga sig om den inhemska ekonomin kan stå emot det här eller om den också kommer att påverkas. Det är väldigt svårt att se att en så här kraftig inbromsning i industrin inte skulle påverka hela ekonomin. Och vad vi ser nu är en regelrätt försvagning av konjunkturen i Sverige. Vi har i princip haft nolltillväxt i reella termer de senaste kvartalen. Jag tror inte att vi är inne i en kris, men en regelrätt försvagning är det.

Något som jag tittar extra mycket på när jag försöker tolka konjunkturen är arbetsmarknaden. Speciellt tycker jag att företagens anställningsplaner i Konjunkturinstitutets undersökning är intressanta; företagen svarar på om de avser att öka eller minska antalet anställda. Sedan 2013 har majoriteten av företagen sagt att de avser att öka antalet anställda. Magdalena visade också hur stark sysselsättningen har varit. Men nu är det ungefär lika många företag som säger att de ska minska som att de ska öka antalet anställda. Inom industrin har det gått jättefort – där pratar man nu snarast om neddragningar. Det här tyder på att det kyls av, men det kanske inte bekräftar den sysselsättnings- och arbetslöshetsstatistik som finns. I AKU – Arbetskraftsundersökningarna – har vi just nu den största försämringen på arbetsmarknaden sedan Lehman Brothers. Det är väldigt svårt att se att det stämmer med annan statistik, tycker jag.

Den sammantagna bilden är ändå att vi ganska tydligt är på väg mot en konjunkturavmattning och den ser ut att gå fortare än vad jag tror att de flesta av oss hade tänkt för ett litet tag sedan. Det är lägre tillväxt och högre arbetslöshet, men i alla fall ingen djup kris just nu, som jag bedömer det. Detta är dock alltid riskfyllt att säga. Är det något vi vet att vi har missat är det just det.

För i år skulle jag säga att både vi och

regeringen – och andra – kommer att få ta ned prognoserna för BNP-tillväxten, eftersom det har kommit reviderade siffror från Statistiska centralbyrån. För nästa år tror jag att regeringen ligger för högt och kommer att få ta ned prognoserna ganska markant. Det gäller även för 2021, skulle jag säga. Det finns väldigt tydliga signaler om inbromsningen, som vi ser både globalt och i Sverige. Jag tror att det är en för optimistisk prognos, både vad gäller BNP-tillväxten och vad gäller arbetsmarknaden.

Jag vill gå över till det som jag tänkte fokusera lite extra på, nämligen konjunkturstabilisering. Jag börjar med penningpolitiken. I budgetpropositionerna från Finansdepartementet har det uttryckts att "Riksbanken har det huvudsakliga ansvaret för stabiliseringspolitiken vid normala konjunktursvängningar". Jag tror faktiskt inte att det står så i Riksbankens publikationer, men det är ungefär så man brukar tänka. Det betyder att om konjunkturen försvagas är det normalt så att Riksbanken går in och sänker räntan. Helst vill man vara proaktiv och göra det tidigt, om man kan vara förutseende. Det brukar sägas att penningpolitiken inte ska spara på krutet utan ska ta i innan och se till att försöka motverka så mycket man kan.

Riksbanken har just nu en ränta på -0,25 procent. Den säger fortfarande att den ska höja räntan i slutet av året eller början av nästa år. Riksbanken har ungefär samma syn på svensk konjunktur som regeringen. Man ser en avmattning, men ligger fortfarande kvar med en räntehöjning och därefter väldigt långsamma räntehöjningar. Vi tror inte att man kommer att höja räntan, men oberoende av det finns det väldigt lite utrymme om man skulle behöva sänka räntan längre fram. Man kan sänka räntan lite grann. Man kan köpa lite mer statsobligationer. Det är det man brukar göra för att försöka stimulera ekonomin. Men det är fråga om ganska begränsat utrymme.

I en mild lågkonjunktur har Riksbanken sänkt räntan med 2,5–3 procentenheter. Det går inte nu. Det betyder att det fattas åtminstone två procentenheter om det skulle behövas räntesänkningar. Om inte Riksbanken kan agera måste någon annan ta det ansvaret och då blir det finanspolitiken. Två procentenheter räntesänkning skulle motsvara ökade offentliga investeringar eller konsumtion om ungefär en procent av BNP. Väljer man inkomstskattesänkningar och transfereringar behövs det ungefär två procent av BNP – bara för att ha en storleksordning. Detta handlar alltså bara om att kompensera för att penningpolitiken inte kan göra det som den brukar. Sedan har vi andra saker som brukar hamna i finanspolitiken ändå.

Om nu finanspolitiken ska ta större ansvar vid konjunkturedgångar än vanligt kan man fundera på om det också betyder att man behöver ha en annan handlingsregel, om man nu tänker att penningpolitiken brukar vara tidigt ute, inte ska spara på krutet och ska vara proaktiv. Nu har vi en neutral finanspolitik. Regeringen pratar om en avmattning men ingen lågkonjunktur, som vi hörde. Sparandet är i linje med överskottsmålet. Man sparar i ladorna för att kunna vara beredd att göra saker om man behöver. Men om man ska vara mer proaktiv skulle man kanske bedriva en expansiv finanspolitik redan nu. Nedåtriskerna dominerar, som vi hörde ganska tydligt. Riksbankens utrymme är begränsat. Vi har starka offentliga finanser. Det är också väldigt svårt att se att det skulle finnas en risk för överhettning i det här läget. Man kan fundera på var man kan göra mest fel i det här läget – om man är proaktiv eller om man sparar tills man kan behöva resurserna på allvar?

Om man satsar en halv procent av BNP, alltså ungefär 25 miljarder kr, kan man öka BNP-tillväxten ungefär lika mycket, dvs en halv procentenhet. Sammantaget skulle en sådan satsning leda

till att det offentliga finansiella sparandet försvagades med ungefär 0,2 procent av BNP. Om man väljer åtgärder som har högst multiplikatorer kan man få mer utväxling än ett till ett och väldigt liten effekt på de offentliga finanserna. Det talar för att man kanske ska göra någonting nu.

Det finns en annan aspekt med att spara i ladorna. Det finns nämligen en risk att stimulanserna kommer för sent om man väntar tills konjunkturen har försvagats. Vid finanskrisen minskade sysselsättningen med ungefär tre procent i svensk ekonomi och en fjärdedel av det var en minskning i kommunsektorn. Detta är väldigt högt. Kommunerna måste budgetera för balans och det är därför väldigt viktigt att man får tidiga signaler om tillskott, så att man inte behöver dra ned på antalet anställda av konjunkturskäl. Det tar ganska lång tid att vidta finanspolitiska åtgärder – det tar lång tid innan de får effekt.

Då landar jag i min avslutande kommentar. Hur ser förberedelserna ut om finanspolitiken skulle ta över det stabiliseringspolitiska ansvaret i mycket högre grad? Kan man ha samma politik som förut? Eller måste man, eftersom den tar tid att genomföra, ha planerat för färdiga åtgärder som man ser kan få effekt snabbt och som kan minska effekterna på svensk ekonomi och motverka en kraftig uppgång i arbetslösheten?

Finns det någonting att förlora på att vara proaktiv? Svaga grupper på arbetsmarknaden – t ex utrikesfödda kvinnor – gynnas väldigt mycket av en stark konjunktur. Man kan gå och lära sig svenska, men för att man ska ha en chans att få jobb måste det också finnas en hög efterfrågan speciellt om man står långt från arbetsmarknaden.

Tidigare hade regeringen krona för krona som strategi. Nu är strategin att utnyttja det eventuella reformutrymme som finns, inom ramen för överskotts-målet. Nu är frågan vilket nästa steg är.

Behöver regeringen tänka ytterligare annorlunda framöver?

Det var tre avslutande frågor, lite på samma tema.

Susanne Ackum

Tack, Christina! Jag har tänkt lämna utrymme för frågor efter nästa kommentator, Mikael Elinder. Vi behåller dina frågor i huvudet, Christina, inför den avslutande diskussionen.

Mikael! Du kommer från Uppsala universitet och har ägnat dig mycket åt offentlig ekonomi och skatter. Du ska också bli vår nya redaktör för *Ekonomisk Debatt*, vilket känns väldigt roligt. Varsågod och presentera dina kommentarer till finansministerns budgetproposition!

Mikael Elinder

Tack så mycket! Det är väldigt trevligt att få komma hit och kommentera detta. Jag kommer att ha lite andra kommentarer än vad Christina har haft. Jag anade att stabiliseringspolitiken skulle kommenteras – den kommenteras även på andra håll och kanter. En annan fråga som har kommenterats och diskuterats ganska flitigt i nationalekonomiska kretsar är värnskatten. Den kommer jag inte heller att beröra i mitt anförande. I stället kommer jag att fokusera på framför allt två bitar. Det gäller den ekonomiska politiken riktad mot pensionärerna och den ekonomiska politiken gällande stad och land.

Jag vill börja med att kommentera den ekonomiska politiken gällande pensionärerna, den äldre delen av befolkningen. Detta är ju nu en väldigt stor grupp. Det finns ungefär 2,2 miljoner pensionärer, vilket är ca 22 procent av befolkningen. Någonting som är viktigt att tänka på i sammanhanget är att människor är pensionärer under väldigt lång tid. I genomsnitt är man pensionär i nästan 20 år. Vissa är pensionärer i uppemot 40 år. Detta är en väldigt stor och viktig grupp i Sverige. När man ska

prata om välståndet i Sverige är detta en nyckelgrupp att prata om. Om vi ska prata om ekonomisk ojämlikhet är pensionärerna också en väldigt viktig grupp att fokusera på.

Min poäng är att vi inte vet hur den ekonomiska situationen för pensionärer ser ut i Sverige i dag. Den ekonomiska situationen för pensionärer ser annorlunda ut än för vanliga löntagare på grund av att pensionssystemet är ganska komplext. Man använder sig inte bara av de pensioner som man har utan även av sparat kapital, som man behöver använda för att upprätthålla sin ekonomiska standard. Men det är också så att det finns många annorlunda bidrag och man möter annorlunda priser och subventioner på både privatmarknader och offentliga marknader. Det är därför svårt att bilda sig en bra uppfattning om pensionärernas ekonomiska situation. Jag tror att vi skulle behöva en bättre struktur för att kunna kartlägga det bättre framöver. Där är en nyckelbit för mögenhetsstatistik, vilket jag kommer att återkomma lite grann till.

Det komplexa pensionssystemet är också intressant i andra hänseenden, bl a därför att många har dåliga kunskaper om pensionssystemet och inte är tillräckligt väl förberedda för en så stor del av livet som pensionstiden beräknas vara framöver. Hur kopplar vi då detta till budgeten? Det ska jag återkomma till. Men först vill jag klargöra en del av det resonemang som detta bygger på.

Pensionssystemet är som det ser ut i dag komplext. Vi har gjort en stor enkätundersökning som vi fick resultat från förra året. Vi skickade ut enkäter till Sveriges pensionssparare i åldersgruppen 30–60 år. I den enkäten svarade 73 procent att de inte anser sig tillräckligt insatta i pensionssystemet för att förstå hur deras egna val påverkar den framtida pensionen. Den siffran är oroväckande hög med tanke på att man verkligen behöver vara väl förberedd för en så stor

del av livet. Men det som är ännu mer oroväckande är att vi ser en väldigt stark socioekonomisk gradient i detta. Med det menar jag att den här siffran är ännu mycket högre för personer med låg utbildning, personer med låga inkomster och ensamstående.

De flesta av dem som säger att de inte är tillräckligt insatta anger att pensionssystemet är för komplext för att de ska kunna sätta sig in i det. De som uppfattar det som särskilt komplext säger också att de kommer att sätta sig in i det när de närmar sig pensionen. Men att döma av analysen verkar det som att den dagen aldrig kommer eller möjligen kommer väldigt nära pensionstiden, när det egentligen är för sent att anpassa sitt sparande för att kunna nå den ekonomiska standard som man kanske skulle önska. Poängen med detta är att komplexiteten förstärker den ekonomiska ojämlikheten bland äldre på grund av att de som har sämre förutsättningar tidigare i livet också har sämre kunskap om pensionssystemet och är sämre förberedda för sin ålderdom.

I budgeten finns det ett antal satsningar på de äldre, vilket i sig är lovt, som jag ser det. Det handlar om minskad skatt för pensionärer och ett ökat grundskydd, framför allt en förstärkning av bostadstillägget. Oron här är att detta riskerar att öka komplexiteten i pensionssystemet och den ekonomiska kontext som äldre befinner sig i. På grund av bristande kunskap om de äldres ekonomiska situation är det även oklart om detta träffar rätt personer och om stödet kommer till personer som har rätt behov. Det är alltså oklart om de fördelningsmässiga effekterna är de som man skulle önska.

Minskningen av skatten görs genom förhöjt grundavdrag, vilket på något sätt kopierar jobbskatteavdraget. Men de som jobbar har även jobbskatteavdrag. Det som jag ser som problemet med detta är att det ytterligare ökar

komplexiteten. Hur blir ens ekonomi när man blir äldre? Hur påverkas den av att man jobbar eller inte jobbar? Man har annorlunda grundavdrag och annorlunda jobbskatteavdrag och detta beror på åldersgränsen 65 år. Det blir helt enkelt svårare att planera sin ekonomi så att man kan nå en önskvärd ekonomisk standard. Nu förstår jag att detta kommer som en följd av jobbskatteavdraget, som i sig gjorde skattesystemet mer komplicerat. Problemet är, som jag ser det, att man rättar till en komplexitet genom att införa ytterligare en komplexitet.

Den andra delen är det ökade grundskyddet. Syftet med det ökade grundskyddet är ju att minska den ekonomiska ojämlikheten och se till att de sämsta pensionerna lyfter lite grann, så att man kommer upp i ekonomisk standard. Detta består huvudsakligen av två delar. Den ena är en marginell höjning av garantipensionen. Den andra är en ganska kraftig höjning av bostadstillägget. Jag anser att bostadstillägget kanske inte är det mest träffsäkra vi har i dagsläget när det gäller att hitta rätt grupper ur fördelningsperspektiv. Det är också en av de mer komplicerade delarna i grundskyddet för äldre. Det kräver t ex en aktiv ansökan. De studier som har gjorts tyder på att många som är berättigade till bostadstillägg inte söker det och att det till en ganska viktig del beror på att man inte har kunskap om hur man går till väga och om man är berättigad till bostadstillägg eller ej. Ett annat problem är att det snedvrider konsumtionen hos äldre mot bostadskonsumtion.

Men i det här sammanhanget skulle det finnas en enklare väg att se till att pensionärerna med de lägsta pensionerna inte halkar efter och det vore att indexera garantipensionen med inkomstindex i stället för prisindex. Så länge vi har prisindex och det finns en tillväxt i ekonomin kommer garantipensionerna automatiskt att halka efter inkomsterna

i samhället. Då ökar klyftorna. Med inkomstindexering skulle man få bort det. Nu verkar det dock inte finnas något intresse för en sådan indexering i Pensionsgruppen i riksdagen, som jag förstår det.

Vi pratade om behovet av förmogenhetsstatistik och varför vi inte förstår den ekonomiska situationen för äldre. Det beror på att pensionssystemet under så lång tid varit uppbyggt kring tre delar. Vi har en allmän pension och en tjänstepension. Sedan har vi också under lång tid sagt att det är viktigt med eget sparande. Men det egna sparandet ackumuleras som en förmögenhet. När man sedan går i pension tittar vi på inkomsterna. Vi känner inte längre till vad människorna har för förmögenheter. Det innebär att vi kanske underskattar den ekonomiska situationen, åtminstone för dem som aktivt har ägnat sig åt privat pensionssparande själva. Som ett tankeexperiment kan man tänka sig ett system där alla människor sparar exakt lika mycket som man gör totalt i dagens system, men i stället gör det privat. Hela den ekonomiska situationen för äldre beror då på vilken förmögenhet man har sparat ihop själv. I ett sådant system skulle äldre ha precis samma ekonomiska standard som i dag, men alla skulle bedömas som fattiga enligt de ojämlikhetsmått som vi använder i dag, eftersom dessa huvudsakligen är inkomstbaserade.

Därför behöver vi helt enkelt förmogenhetsstatistik för att kunna göra fördelningspolitiska analyser framöver i ekonomin. När den äldre befolkningen är så stor som den är nu och växer så kraftigt som den kommer att göra framöver är detta helt nödvändigt för att kunna göra träffsäkra analyser och bedriva en träffsäker ekonomisk politik, inte minst med tanke på att ojämlikhetsfrågorna sannolikt kommer att bli viktigare än vad de har varit hittills. Den ökade ekonomiska ojämlikheten i Sverige beror delvis på en ökad andel äldre

personer i ekonomin. Nu är frågan: Har de det så dåligt? Vi vet inte riktigt säkert. En del har det säkert dåligt. Men vem är det egentligen som har det dåligt?

Min andra kommentar gäller den ekonomiska politiken rörande skiljeliner mellan stad och land. Att hela Sverige ska leva är en utgångspunkt. Det ska gå att bo på olika håll och kanter i Sverige. Men vilka beteenden ska då egentligen uppmuntras? Ska den ekonomiska politiken vara för eller emot urbanisering? Varför? Hur ska man bedriva den politiken?

Jag tycker att man kan gå lite längre åt tillväxthållet än åt omfördelningshållet. Min utgångspunkt är att boende på landsbygden har större klimatavtryck på grund av boendet och framför allt restider. I den bemärkelsen menar jag att man bör fundera på om man ska stimulera boende på landsbygden eller om man ska stimulera boende i staden. Vägen framåt i balansgången kanske är att ha kraftfulla stimulanser för tillväxt på landsbygden och mindre fokus på omfördelning. Det tror jag vore bättre. Med omfördelning menar jag t ex olika typer av Robin Hood-skatter och den skatterabatt som nu föreslås till särskilda stödområden. Jag tror att vägen framåt i stället är minskade regleringar. Jag tänker på strandskyddet; man undersöker nu hur man kan underlätta för glesbygden genom att göra det lättare att bygga nära stränderna. Det handlar också om andra miljöregleringar.

I budgeten finns en skatterabatt för särskilda stödområden som en del av en grön skatteväxling. Syftet är kanske att kompensera för andra höjda skatter och stimulera boende på landsbygden. Ett motiv till de här stimulansåtgärderna är att vissa områden har det som beskrivs som lägesnackdelar. De ligger t ex långt ifrån städer med service. Men en sak man kan fundera på är om det inte handlar om att de i själva verket har orespekterade lägesfördelar.

Jag vill illustrera med ett litet exempel. Det är i och för sig ganska extremt, men i alla fall illustrativt. Södra Öland, vilket mer eller mindre motsvarar kommunen Mörbylånga, skulle kunna vara Sveriges Florida, som jag ser det. Det är den solsäkraste delen av Sverige, med väldigt fin natur. Men i princip hela Mörbylånga kommun är skyddad mot ekonomiska aktiviteter på grund av att det finns ett stort världsarv. Det är strandskydd vid kusten i hela området. Dessutom har man ca 50 naturreservat och över 100 fornlämningar och fornlämningsområden som förhindrar aktivitet. Egentligen har man goda möjligheter till turism, med väldigt mycket sol och vacker natur. Man har också perfekt läge för både solkraft och vindkraft. Men det är väldigt svårt att utöva företagande och bygga något fysiskt över huvudet taget i den här bygden.

Susanne Ackum

Tack så väldigt mycket! Nu har vi fått en bra presentation av Magdalena Andersson av budgetpropositionen. Sedan har vi rört oss över den ekonomiska politikens tre ben med stabiliseringspolitiken, tillväxtpolitiken och fördelningspolitiken.

Nu tänkte jag först och främst be Magdalena Andersson att reflektera lite grann över det Christina och Mikael har sagt. Sedan tänker jag lämna tid över för frågor från publiken.

Magdalena Andersson

Tack så mycket för era presentationer! Det var jättespännande att lyssna på och många intressanta frågor.

Christina talade om detta att vi har gått från krona för krona som jag tillämpade i början av förra mandatperioden för att komma tillbaka till banan för överskotts målet som regeringen innan helt hade halkat av. Sedan har vi i takt med att vi hamnade på den banan igen kunnat genomföra reformer i budgeten

genom reformutrymmet, dvs tack vare att ekonomin växer. Är det nu dags att komma med ytterligare stabiliseringspolitik via finanspolitiken? Min bedömning är att med den prognos som vi hade i budgeten var det vi gjorde rätt. Och det är ju klart, annars hade vi inte gjort det! Men om vi hamnar i ett läge där vi ser en snabbare inbromsning än den vi hade i vår prognos finns alltid möjligheten för regeringen att återkomma i vårändringsbudgeten. Där är jag alltså inte jät-tebekymrad.

Jag ska också säga att detta inte bara gäller Finansdepartementet utan alla prognosmakare: Det vi är sämst på att prognostisera är just styrkan i upp- och nedgångar. Vi får se om det blir en kraftigare nedgång den här gången än vad vi och andra prognosmakare har bedömt. Det återstår att se, men då finns alltid möjligheten för regeringen att återkomma om det skulle vara så.

Christina Nyman

Låt mig sticka emellan där. Så är det absolut. Det är mer traditionellt och det är så man har brukat agera. Men om man som ni också lyfter så tydligt att det finns kraftiga nedåtrisker – för det säger ni ju – undrar jag om man då inte ska tänka annorlunda när penningpolitiken inte kan vara där.

Magdalena Andersson

Det är inte vår bedömning. Bedömningen är fortfarande, i alla fall i vår prognos, att vi ligger över ett normalt resursutnyttjande. Att då komma med mer kraftfulla konjunkturstimulanser när man ligger över ett normalt resursutnyttjande har inte vi ansett varit det rätta. Men om det blir en sämre utveckling kan vi som sagt återkomma i vår budgeten, eller ännu tidigare om det skulle bli någon total dramatik. Just möjligheten för regeringen att komma tillbaka halvårsvis gör att vi har tyckt att det här var väl avvägt i detta läge.

Susanne Ackum

Både Magdalena och Christina var inne på det här med stabilisatorerna. Christina gick också rakt på att vara ganska interventionistisk. Det är intressant. Erfarenheter från finanspolitisk stabiliseringspolitik är ju att det finns risk att hamna fel i konjunkturen, apropå det som Magdalena tog upp. Men ni pratar inte alls om de automatiska stabilisatorerna eller de semiautomatiska stabilisatorerna. De automatiska stabilisatorerna är sådant som regeringen inte behöver fatta beslut om. Det handlar om arbetslöshetsförsäkring eller kanske socialbidrag. Semiautomatiska stabilisatorer brukar vara sådana där man måste fatta beslut. Det gäller t ex arbetsmarknadspolitik. Skulle ni kunna kommentera lite grann hur ni ser på det? Nu började ni prata om infrastrukturinvesteringar på en gång.

Christina Nyman

Jag är inte så mycket inne på infrastruktur, för det tar alldeles för lång tid, även om jag såklart ser att det finns massor med strukturella frågor som man kan analysera.

När det gäller automatiska stabilisatorer finns det ett problem åt andra hållet också när det handlar om det jag visade om kommunerna. Den automatiska stabilisatorn där går åt fel håll. Då är frågan: Behöver du kompensera för det innan, om du börjar se risken i ett läge då man som sagt inte längre kan göra någonting med räntan? Konsekvensen av att inte kunna sänka räntan som normalt kan motsvara ca en halv procent på arbetslösheten, utifrån de siffror jag visade. Det är ganska mycket. Jag är inte så säker på att vi har högt resursutnyttjande nu och jag tror inte att vi riskerar överhettning i det här läget. Vi har ganska låga löner och låg inflation. Det finns stora grupper som jag tror gynnas väldigt mycket av att det är ett starkt läge på arbetsmarknaden och som faktiskt

t o m behöver det för att komma in där permanent. Men det finns naturligtvis mer detaljer kring automatiska stabilisatorer.

Magdalena Andersson

Det ska sägas att detta är viktigt när det gäller kommunerna. Där går det åt fel håll. Om det är någonting som är mer prioriterat i ett sämre läge är det just att satsa på kommuner och landsting, eller regioner som det heter numera. A-kassan som automatisk stabilisator är ju något svagare än den har varit tidigare på grund av den omläggning som skedde under den tid då Susanne jobbade på Finansdepartementet. Då ökade man avgifterna och försämrade skyddet, vilket gjorde att det nu är färre som är med i a-kassan än det var tidigare.

Susanne Ackum

Där fick jag!

Magdalena Andersson

Vi ökar resurserna till arbetsmarknadspolitik i budgeten i förhållande till vad som hade varit annars. Det är en bra kandidat om det är så att arbetslösheten sticker iväg. Det ska dock sägas att våra samarbetspartier C och L kanske inte är lika entusiastiska över arbetsmarknadspolitik som vi socialdemokrater historiskt har varit.

Men jag tycker att det är en spännande diskussion. Skulle man ha gjort mer redan i den här budgeten? Jag är helt säker på att jag kommer att få skäll av Finanspolitiska rådet, som kommer att påpeka att det inte står 0,33 på det strukturella sparandet utan snarare 0,2. Jag tycker att det är en viktig aspekt att det i år är det första året som vi har det nya finanspolitiska ramverket. För er som inte har följt den ekonomiska debatten i så jättemånga år kan jag säga att vi tidigare hade ett system från 1990-talskrisen där vi fick en väldigt hög statsskuld i Sverige, över 80 pro-

cent. Vi sa då att vi skulle ha en procents överskott av BNP under en konjunkturcykel för att betala av på statsskulden – och framför allt för att göra oss redo för det som händer just nu, nämligen att vi har betydligt fler äldre i befolkningen. Det var för att inte så mycket av skatteintäkterna skulle behöva gå till räntor och amorteringar i det här läget. Och det har vi lyckats med.

Under förra mandatperioden tog jag initiativ till en förändring: Givet att vi nu är i det läge som vi har förberett oss för borde vi ta bort det överskottsmålet och i stället ha ett balansmål, så att vi över en konjunkturcykel inte betalar av på statsskulden. Den politiska förhandlingen och kompromissen är nu att vi ska ha en tredjedels sparande över en konjunkturcykel och styra mot det strukturella sparandet. Det här är första året som vi implementerar detta. Då är frågan: Hur långt ifrån den nya överenskommelse som sju partier står bakom kan man vara i den första budgeten man lägger fram med det nya överskottsmålet? Det tycker jag själv är ett starkt argument för att inte gå fram med ytterligare åtgärder i den här budgeten.

Susanne Ackum

Då kanske vi kan gå över lite mer till de funderingar som Mikael hade, där jag avbröt dig.

Magdalena Andersson

Ja, jag tänkte säga något om ökade klyftor och pensionärer. Jag tycker att det är viktigt att ta upp det. Vi ser att vi har ökande klyftor i Sverige och en åldrande befolkning är absolut en del i det.

Men det är viktigt att påpeka att det som har hänt gäller både botten och toppen. De pensionärer som nu går i pension har i genomsnitt ganska hyfsade pensioner. De flesta ligger inte i decil 1 och 2, alltså bland de 20 procent som har de lägsta inkomsterna. Många av dem ligger lite högre. Men det påverkar såklart

att det är fler som ligger i det nedre skiktet. Det man har sett är att decil 1 och 2, de 20 procent som har den lägsta inkomsten, har halkat efter under de senaste decennierna och att den rikaste decilen har dragit iväg. Det gäller framför allt den rikaste procenten. Det sker alltså en utdragnings i båda ändarna. Den rikaste procenten har ökat mycket, framför allt i kapitalinkomster. Inte minst gäller det 3:12-reglerna, som är oerhört generösa och ger möjlighet för människor med mycket höga inkomster att plocka ut sina vinster som lågbeskattat kapital snarare än som högbeskattade arbetsinkomster. Det är en förklaring. I botten är det de försämrade arbetslöshets- och socialförsäkringarna och urholkningen av våra övriga transfereringar som förklarar att de halkar efter. Det är det här som händer samtidigt.

Susanne Ackum

Har du något att tillägga, Mikael?

Mikael Elinder

Jag delar den bilden. Men jag tror också att det är viktigt att införa en förmögensstatistik så att man kan kartlägga den ekonomiska politiken bättre, i synnerhet när det gäller ackumulerat kapital. Det är en viktigare förklaring till ökade klyftor.

Susanne Ackum

Som forskare är det ju nästan tjänstefel att inte säga att man behöver mer data. Jag tycker ändå att den här diskussionen är intressant. Du pekar på en annan bild, men vi brukar också tala om hushållens skuldsättning som något som vi är ganska oroliga för. Man kan tänka sig att det även i den diskussionen är ganska svårt att få en bild av vilka tillgångar vi har.

Vad är det i ditt perspektiv, Magdalena Andersson, som egentligen hindrar att vi får en förmögensstatistik igen som du ser det?

Magdalena Andersson

Jag har inget emot att införa en förmögensstatistik. Det har väl inte funnits någon stor entusiasm för det i riksdagen, om man säger så. Frågan är varför man avskaffade denna statistik – förlåt, det blev en bumerang igen!

Susanne Ackum

Jag ska sluta att ställa frågor!

Magdalena Andersson

Det var faktiskt inte meningen! Men jag har alltså inte valt att avskaffa förmögensstatistiken. Det kan dock bli svårt att återinföra den, för då tror många att man ska införa en förmögensskatt. Jag tycker att det är viktigt att forska för fram behovet av att ha en förmögensstatistik.

Mikael Elinder

Jag för inte fram behovet av en förmögensstatistik utifrån ett forskarperspektiv. Jag tycker bara så här: Om vi inte skulle ägna oss åt BNP-prognoser – hur skulle det påverka budgetarbetet? Om vi inte skulle ha någon inkomststatistik – hur skulle det påverka budgetarbetet? Om vi inte har någon förmögensstatistik har vi inte de verktyg som vi behöver för att göra en träffsäker ekonomisk politik i synnerhet när det gäller pensionssystemen.

Susanne Ackum

Vi ser fram emot en debattartikel i *Ekonomisk Debatt* i detta ämne. Finns det någonting annat ni vill ta upp?

Magdalena Andersson

Stad och land var också ett spännande ämne som Mikael tog upp.

Mikael Elinder

Det handlar egentligen mest om en balans, om att trycka mer på tillväxtsidan och mindre på omfördelningssidan.

Magdalena Andersson

Det tycker jag är en bra poäng. Samtidigt ska det sägas att en hel del av våra skatter i dag fördelar åt fel håll. Vad gäller fastighetsbeskattningen är det samma beskattning på ett mindre hus i glesbygd som på en fet villa på Solsidan. Det är en tydligt regressiv beskattning till landsbygdens nackdel. Tittar vi på ränteavdragen ser vi även där en tydlig omfördelning från glesbygd till storstad. Det finns alltså andra delar av skattesystemet som tydligt är till glesbygdens nackdel.

I det skatteutjämningsssystem som vi har, där man jämnar ut mellan kommuner beroende på att man har olika befolkningssammansättning och olika förutsättningar, är det uppenbart att gleshet inte tillräckligt utjämnar för de olika förutsättningarna mellan kommunerna. Jag tror inte att det bara handlar om att man är dålig på att administrera saker i alla de glesbygdskommuner som har mycket högre kommunalskatt än storstadskommuner; här finns högre kostnader, t ex för hemtjänsten. Det är klart att det är dyrare att ha hemtjänst om de som behöver den bor flera mil ifrån varandra än om det är som i Stockholm, där man kan springa i samma trappuppgång. Detta tas det inte tillräcklig hänsyn till. Jag tror att det finns mycket i de generella systemen som missgynnar glesbygden i förhållande till storstaden. Å andra sidan kan man i glesbygden glädja sig åt att kunna köpa en villa till ett lägre pris. Det har man inte heller tagit hänsyn till i debatten.

Strandskyddet är någonting som kommunalråd ofta för fram som viktigt. Det står i januariavtalet att vi ska göra om strandskyddet. Men jag har egentligen aldrig hört någon forskare som verkligen kan visa något samband. Det finns i Sverige kommuner som har sönderbyggda stränder och kommuner som inte har sönderbyggda stränder. Det är inte uppenbart för mig att man har väldigt mycket högre tillväxt och sys-

selsättning i kommuner som har sönderbyggda stränder än i dem som inte har sönderbyggda stränder.

Christina Nyman

Jag träffar ganska många både företag och privatpersoner och får ganska ofta frågor som gäller splittring i samhället, dels mellan olika grupper av folk överlag, dels just mellan stad och land. På många ställen i Sverige får jag uppfattningen att man många tycker att de betalar för hög skatt men får väldigt dålig välfärd för pengarna. Jag får också många frågor om kommunernas ekonomi, t o m från finansmarknaden. Det är ett väldigt stort fokus på de frågorna just nu, tycker jag.

Magdalena Andersson

Ja, det är klart. När vi ser generellt sett ökade ekonomiska klyftor över landet ökar också klyftorna mellan stad och land. Eftersom andelen personer med högre inkomster är större i våra storstäder och andelen personer med lägre inkomster är större i glesbygden leder generellt ökade ekonomiska klyftor i landet också till ökade klyftor mellan stad och land, utöver de problem som vi har i att det inte är likvärdigt. Det som ska kompensera för olika förutsättningar gör uppenbarligen inte det i tillräcklig utsträckning. Det här borde accentueras när andelen äldre blir större. Andelen äldre ökar i befolkningen som helhet och även i storstäderna, men den ökar ännu mer i de mer glesbefolkade kommunerna i landet. År 2026 kommer mer än tio procent av befolkningen att vara över 80 år i de mest glesbefolkade kommunerna i Sverige.

Christina Nyman

Hur ska man få folk att jobba i äldrevården? Det råder redan en brist i Sverige.

Magdalena Andersson

Förutsättningarna är inte optimala för

många som jobbar i hemtjänsten. I många kommuner har vi fortfarande det som kallas för delade turer. Man jobbar kanske fyra–fem timmar på förmiddagen och har sedan tre–fyra timmars rast. Därefter ska man jobba på eftermiddagen igen. Det är inte det bästa sättet att få ungdomar att söka sig till den sektorn. Där har kommunpolitiker och även privata vårdgivare ett stort ansvar att fundera igenom hur man lägger scheman.

Susanne Ackum

Det handlar om att skapa attraktiva yrken.

Våra föredragshållare och kommentatorer har varit föredömliga, så det finns faktiskt 15 minuter till frågor från publiken.

Mikael Elinder

Frågor och svar kommer att publiceras i *Ekonomisk Debatt*.

Nils Lager

Jag är ordförande för Socialdemokratiska ekonomklubben på Handels. Jag har en fråga kopplad till detta med automatiska stabilisatorer och den ökade ojämlikheten. Mycket av reformutrymmet kommer varje år just från att man urholkar socialförsäkringarna. Därtill har vi en situation där penningpolitiken saknar krut. Det verkar i alla fall på forskningen som att kvantitativa lättnader riskerar att få väldigt skeva fördelningseffekter. Varför inte då indexera taken i socialförsäkringarna för att på så sätt både öka jämlikheten och få starkare automatiska stabilisatorer?

Magdalena Andersson

Det är en väldigt relevant fråga. I samband med budgetsaneringen avskaffade man många av de indexeringar på utgiftssidan som man hade tidigare. Tanken var då att man skulle skapa utrymme att lättare kunna omprioritera inom budgeten. En av orsakerna till de ökade

klyftor som vi ser är just att de transfereringssystem vi har inte hänger med i inkomstutvecklingen. Det är därför decil ett och två tappar. Är det rätt att göra på det sättet? Det är en diskussion som kommer och som är högst relevant. Det är precis som du säger. Det är alltid roligt som politiker att säga att man höjer barnbidraget med 200, 100 eller 50 kr. Men å andra sidan har det kanske urholkats med 75 kr för att det inte varit indexerat. Detta kanske inte är någonting som är jättebra för trovärdigheten för politiken på lång sikt. Jag tror att det här är en diskussion som kommer och jag tycker att den är relevant. Jag tror att det kommer att bli ett politiskt tryck i denna fråga. Som riksdagsmajoriteten ser ut nu kommer det inte nödvändigtvis att finnas någon stor entusiasm för detta, men det återstår att se.

Veronica Nelson

Jag har en fråga om välfärds miljarderna. Vad kan vi vänta oss blir konsekvenserna av om man från statligt håll inte kan gå fram med ytterligare resurstillskott utöver de 20 välfärds miljarderna och vad krävs från statligt håll och från kommunsektorn för att kommuner och landsting ska kunna leva upp till sitt välfärdsåtagande de kommande åren?

Magdalena Andersson

Det är uppenbart att de 20 miljarder som finns i januariavtalet, de ökade generella resurserna till kommuner och landsting, kommer att behöva kompletteras, framför allt under nästa mandatperiod. Då kommer de riktigt stora ökningarna av antalet 80-plussare. Men de ökar även i slutet av den här mandatperioden. Det här kommer att vara en otroligt viktig fråga att prioritera.

Vad händer då om man inte gör omfattande tillskott till kommuner och landsting? Det kan hända tre saker. Det kan bli väldigt kraftiga kommunalskattehöjningar för att de äldre ska kunna

fortsätta att få en sjyst vård. Man kan tänka sig att det blir omfattande nedskärningar, så att det blir mycket sämre service. Man kan också tänka sig att det blir ökad medfinansiering från brukarna.

Man behöver också jobba med att använda de resurser som vi har på ett bättre sätt än i dag. Man behöver kunna använda ny teknik i hela landet på ett sätt som kan vara svårt i mindre kommuner. Det är därför vi ska tillsätta en välfärdskommission, som jag berättade i Almedalen. Där ska regeringen tillsammans med fack, kommuner och landsting gå igenom hur vi kan använda befintliga resurser på ett bättre sätt. Vad har vi för lagar och regler bestämda av regering, riksdag och myndigheter som försvårar ett effektiviseringsarbete ute i kommunerna? På vilket sätt vi kan stötta kommunerna för att kunna jobba än smartare och hur kan vi tillsammans med facken göra detta till attraktiva arbetsplatser? För att vi ska få någon ordning måste en större andel av dem som går ut från sin utbildning söka sig in i välfärdssektorn för att vi ska kunna upprätthålla kvaliteten.

Peter Melz

Det talas om finansieringsbehoven för ökade välfärdstjänster med en ökad befolkning. Jag undrar hur man ser på de finanspolitiska utmaningarna för garantipensionssystemet med en åldrande befolkning. Är det också utmaningar som man anser vara ganska stora?

Magdalena Andersson

Det är klart att garantipensionssystemet också kommer att bli en ökad kostnad. Jag har inte den kostnadsutvecklingen i huvudet. Betyder det att den inte är dramatisk? Jag vet inte, men saker som utvecklas dramatiskt brukar finnas på min radar. Det är en bra fråga. Jag ska ta med mig den tillbaka till Finansdepartementet.

Mikael Elinder

Min mening är att det inte blir någon dramatisk utveckling.

Lars-Gunnar Wallin

Jag är liberal kommunpolitiker i Danderyd och har en fråga till Magdalena Andersson. Jag hade nu på morgonen tillfälle att följa finansutskottets utfrågning av Stefan Ingves. Han tog upp den dysfunktionella bostadspolitiken och bostadsmarknaden. I januariöverenskommelsen, som vi liberaler stöder, finns en punkt om uppskovsräntan. Varför togs inte uppskovsräntan bort? Man höjde bara uppskovstaket. Jag ska inte tycka synd om Danderyd, men vi har lagt ned tre dagis där. Det flyttar inte in några barnfamiljer. Min fråga är: När ska uppskovsräntan tas bort? Jag hoppas att inte Socialdemokraterna tänker lämna överenskommelsen.

Magdalena Andersson

I januariavtalet är det tydligt att vi ska göra det, men det är inte tidsatt. Vi prioriterar andra åtgärder i stället. Vi förändrade taket för uppskoven; där har vi tillfälliga regler som löper ut den 1 juli nästa år. Detta kändes mer angeläget att göra här och nu. Uppskovsräntorna kommer att avskaffas någon gång under mandatperioden, nästa höst eller i budgeten därefter. Men det är klart att det är ytterligare en skatteförändring som framför allt gynnar rika personer i storstäder.

Kari Lantto

Jag är glad att det pratas så mycket om a-kassan. Den har funktionen av en automatisk stabilisator som kan förstärkas och som har förstärkts. Det gäller t ex USA, som vi sällan brukar lära så mycket av om socialförsäkringen och trygghetssystemen. Där har man sedan 1958 haft en a-kassa som snabbt fördubblar sig i varaktighet när den ofrivilliga arbetslösheten barkar iväg. Det där borde vi ta

fatt i. Finanspolitiska rådet tog 2008 upp att detta vore en bra förändring av vår a-kassa. Förra året publicerades också två betraktelser av detta, en teoretisk och en policymässig, i *American Economic Journal: Economic Policy* (Landais m fl 2018a, 2018b). Allting finns alltså på plats.

Det är en fin konstruktion som är snabb att sätta igång och även snabb att avsluta. Och så blir det inga halvfärdiga vägar kvar efteråt, eller pyramider att riva.

Men en konjunkturanpassade a-kassa fordrar vissa förberedelser. Man konstruerar inte den i en djup lågkonjunktur, utan man ska ha det klart i förväg.

REFERENSER

Landais, C, P Michailat och E Saez (2018a), "A Macroeconomic Approach to Optimal Unemployment Insurance: Theory", *American Economic Journal: Economic Policy*, vol 10, s 152–181.

Landais, C, P Michailat och E Saez (2018b), "A Macroeconomic Approach to Optimal Unemployment Insurance: Applications", *American Economic Journal: Economic Policy*, vol 10, s 182–216.

Magdalena Andersson

Jag tar med mig det som ett tips.

Susanne Ackum

Finanspolitiken som stabiliseringspolitiskt instrument var satt i vanrykte ett tag, eftersom det ofta är lätt för politikererna att öka utgifterna i en lågkonjunktur men svårt att dra tillbaka dem i en högkonjunktur. Arbetslöshetsförsäkringen skulle kunna vara en sådan åtgärd. Det är lätt att höja den i en lågkonjunktur, men svårt att dra ned den i en högkonjunktur. Vi har använt arbetsmarknadspolitiken i stället. De arbetslösa har gått in i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och fått sin försörjning i åtgärd. Att dra ned på arbetsmarknadspolitiska åtgärder är mycket lättare, säger jag som har erfarenhet från Finansdepartementet. Jag tror att man ska fundera på det. Jag tycker att Magdalena var inne på en annan viktig

fråga: att arbetslöshetsförsäkringen som sådan har lägre täckningsgrad och att nivån är ganska låg. Om nu arbetsmarknadspolitiken, som är i stöpsleven, inte kan verka som en semi-automatisk stabilisator kan det bli ett problem i nästa lågkonjunktur. Jag är tidigare arbetsmarknadsekonom, så jag kände att jag måste gå in i diskussionen där.

Magdalena Andersson

Detta är viktigt i sig. Har man en sämre a-kassa behöver man ha mer arbetsmarknadspolitik. Har man inte mer arbetsmarknadspolitik blir det större problem med a-kassan sedan.

Susanne Ackum

Annars får man ingen efterfrågan under en lågkonjunktur.

Björn Olsson

Jag har en lite mer långsiktig fråga till finansministern. 1980-talets socialdemokratiska ekonomisk-politiska projekt var i hög utsträckning ett penningpolitiskt sådant med den tredje vägens politik genom försök till inflationskontroll osv. På 1990-talet var projektet arbetet mot sunda statsfinanser genom exempelvis det finanspolitiska ramverket och i någon mån ökad produktivitet i offentlig sektor. Vilket är 2010-talets stora socialdemokratiska ekonomisk-politiska projekt?

Magdalena Andersson

Att bekämpa de växande klyftorna är en av de viktigaste uppgifterna för en socialdemokrati, om man tittar i ett större perspektiv. Den utveckling vi har sett de senaste decennierna är, förutom att den är orättvis, även dålig för ekonomin. Det är också någonting som fler och fler internationella institutioner tydliggör – att en så stor andel av kapitalet koncentreras hos de rikaste procenten är inte bra för den ekonomiska utvecklingen; så många smarta idéer har de uppenbarli-

gen inte. Det är bättre att kapitalet kan spridas lite mer, så att det är fler kronor som får möjlighet att blomstra. Detta handlar om den ekonomiska synvinkeln. Sedan finns allt annat som händer i ett samhälle när man har för djupa klyftor. Människor har generellt högre livskvalitet i mer sammanhållna samhällen. Att stoppa den utveckling med ökade klyftor som vi har sett de senaste decennierna är alltså helt centralt.

Utöver det är ett stort projekt framöver i Sverige att vi har hög kvalitet i de offentliga verksamheterna. Vi har åter ett läge där det blir fler barn och fler 80-plussare samtidigt. Att bygga ut välfärden kommer att vara ett viktigt projekt framöver. Det har vi gjort tidigare och det klarar vi att göra igen. Det går dessutom i mycket ut på att man lyckas anställa runt om i landet.

Martin Odenö

Jag är moderat lokalpolitiker från Skövde och tillika ordförande för Sveriges äldsta kommunalförbund för avfallshantering, kommunalförbundet Avfallshantering Östra Skaraborg. Min fråga handlar naturligtvis om förbränningsskatten. Jag undrar lite hur det är tänkt. Syftet sägs vara att stimulera företag med cirkulära affärsmodeller. Men kostnaden kommer ju till syvende och sist likväl till hushållen och brukarnas plånböcker. Det är hushållen som kommer att betala den här skatten. Jag undrar lite om kopplingen. Vore det inte bättre med åtgärder riktade direkt mot företag med cirkulära affärsmodeller, vad det nu är, än den här förbränningsskatten?

I mitt eget kommunalförbund har vi t ex varit väldigt ambitiösa med matavfallsinsamling. Vi samlar redan i dag in över 50 procent, som är det nationella målet. Men vi känner att vi blir lite bestraffade. Det blir ju inte bättre avfallshantering av att det kommer

en förbränningsskatt. Åtskilliga kommuner har byggt ut sina fjärrvärmeanläggningar och kan i dag stoltsera med att de i stort sett är fossilfria. Det gäller åtminstone vår avfallsanläggning. Men den satsningen är ogjord nu i och med att det kommer en förbränningsskatt, som dessutom kommer att öka successivt med åren. Det är ju inte bara så att det kommer en skatt nu; den kommer att ökas från 75 kr per ton till 100 kr och sedan 125. Jag har en rak fråga: Hur tänkte ni där?

Magdalena Andersson

Denna fråga har varit väldigt omdiskuterad. Det ingår i januariavtalet att vi ska genomföra avfallsförbränningsskatten. Viss berättigad kritik mot den finns. Det finns också goda argument för skatten. Den tillhör, precis som du säger, inte de mer självklara skatterna. Om man ska gå efter vad forskarna säger är koldioxidskatten den mest självklara skatten. Men det finns som sagt också goda argument för avfallsförbränningsskatten. Var kostnaden för skattehöjningen hamnar är en fråga om skatteincidens. Det återstår naturligtvis att se hur mycket som hamnar på hushållen och hur mycket som hamnar på företagen. Samtidigt är det så att vi vet att vi behöver arbeta för att minska vårt samlade avfall i ekonomin.

Susanne Ackum

Tack så väldigt mycket, speciellt till finansminister Magdalena Andersson, Christina Nyman och Mikael Elinder! Christina och Mikael fick en lite otacksam roll på slutet, men frågorna riktade sig naturligtvis till Magdalena Andersson. Jag vill också tacka publiken. Ni var väldigt många som kom och ni var osedvanligt frågvisa. Det är väldigt trevligt att få se det som ordförande.

Magdalena Andersson

Och som föreläsare!